

Motion till riksdagen 2023/24:1009

av **Lawen Redar (S)**

Frige Gui Minhai

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att få Gui Minhai frigiven och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

I år har det gått åtta år sedan den svensk-kinesiske förläggaren och författaren Gui Minhai kidnappades i sin semesterbostad i Thailand och fördes till Kina. Enligt kinesiska myndigheter avsåg frihetsberövandet ett äldre trafikbrott. Efter avtjänat straff frisläpptes Minhai två år senare för att återigen frihetsberövas för brott mot rikets säkerhet. Kinesiska myndigheter hävdar att Minhai återtagit sitt kinesiska medborgarskap och av sagt sig sitt svenska. Sedan frihetsberövandet har det svenska konsulära tillträdet till Minhai upphört (SOU 2022:55 Granskning av arbetet med att försöka uppnå frigivning av Dawit Isaak och Gui Minhai, kap. 5, s. 87).

Minhai är svensk medborgare, prisbelönt författare och förläggare (Svenska PEN, Gui Minhai får Tucholskypris, <https://www.svenskapen.se/senaste-nytt/2019/11/1/gui-minhai-fr-rets-tucholskypris>, 4 november 2009). Hans fall har uppmärksammats internationellt och visar tydligt Kinas auktoritära utveckling samt dess kontinuerliga inskränkningar av grundläggande fri- och rättigheter (Reporters Without Borders, RSF urges democracies to increase pressure on China for the release of Swedish publisher kidnapped 7 years ago: <https://rsf.org/en/rsf-urges-democracies-increase-pressure-china-release-swedish-publisher-kidnapped-7-years-ago>). Det åligger den svenska regeringen och Sveriges riksdag att fortsatt uppmärksamma hans fall och vidta nödvändiga åtgärder för hans frisläppande.

Bakgrund

Gui Minhai föddes den 5 maj 1964 i Ningbo, Kina. Ett år innan massakern vid Himmelska fridens torg sökte sig Minhai till Sverige för att studera. Efter massakern år 1989, som bland annat riktade sig mot kinesiska akademiker, demokratiförespråkare och reformister, beslutade Minhai sig för att stanna i Sverige. Minhai sökte politisk asyl och fick permanent uppehållstillstånd i Sverige år 1992. Han blev svensk medborgare år 1996 (SOU 2022:55, se not 1, kap. 5, s. 87).

År 2012 grundade Minhai, tillsammans med kollegor, förlaget Mighty Current i Hongkong, vilket bland annat gav ut litteratur som var kritisk till den kinesiska regimen. Flertalet utgivna böcker kom att förbjudas i Kina. År 2014 köpte förlaget bokhandeln Causeway Bay Books i Hongkong.

Den 17 oktober 2015 kidnappades Minhai och försvann från sin semesterbostad i Thailand och fördes till Kina. Vittnen har kunnat styrka att han lämnade sin semesterlägenhet i Pattaya med en okänd man. Fastighetsägaren till bostaden har återberättat att fyra män släppts in i bostaden i syfte att hämta hans dator. I januari 2016 sände den kinesiska statskontrollerade tv-kanalen CCTV en bekännelse där Minhai gav uttryck för att han frivilligt överlämnat sig till myndigheterna. Under samma tidsperiod frihetsberövades fyra andra bokhandlare som haft samröre med Causeway Bay Books: Lui Bo, Cheung Jiping, Lam Wingkei och Lee Bo (BBC, Missing Hong Kong publisher Gui Minhai paraded in China TV, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-35338484>, 18 januari 2016 & 2016/2990 (RSP), European Parliament, The case of Gui Minhai, jailed publisher in China, https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-8-2016-0444_EN.pdf?redirect).

Efter åtta månader i fängelse återvände en av grundarna, Lam Wingkei, till Hongkong och höll en presskonferens. Wingkeis vittnesmål om tortyrliknande metoder för att få fram falska erkännanden tyder på att gripandet av Minhai har varit en del av en samordnad aktion (BBC, Hong Kong bookseller: China TV confession was forced, <https://www.bbc.com/news/world-asia-china-36549266>, 16 juni 2016). Inledningsvis avtjänade Minhai två års fängelse för vad Kina uppgav var en dom för ett tidigare trafikbrott. Från svensk sida konstaterades det tidigt att det kinesiska intresset för Minhai knappast berodde på trafikbrott utan på den aktiva författar- och förläggarverksamheten.

Minhai släpptes den 17 oktober 2017 och sattes därefter i husarrest. Utrikesdepartementet i Sverige fick då information om att han därmed var fri och kunde resa obehindrat. Den 18 januari 2018 reste han med två svenska tjänstemän vid konsulatet i Shanghai till Peking för att träffa en svensk läkare. Under resan greps han av civilklädda poliser, vilket är den sista gång som svensk konsulär personal har haft kontakt med honom (SOU 2022:55, se not 1, kap. 5, s. 88).

Den 20 februari år 2020 dömdes Minhai till tio års fängelse. Enligt kinesisk domstol har han försett utländsk makt med underrättelser och därmed gjort sig skyldig till säkerhetshot mot Kina. Av domen framgår att Minhai återtagit sitt kinesiska medborgarskap efter egen begäran. Där framgår även att han inte motsätter sig domen. Domen har väckt internationell uppmärksamhet och kritik.

Arbetet med att uppnå frigivning av Gui Minhai

Uppmärksamheten kring Minhais fall gör att Kina vidtar fler negativa åtgärder mot Sverige. Sverige intensifierar arbetet genom att ta stöd och hjälp från andra länder samt EU för att öka påtryckningarna mot Kina, vilket resulterar i att EU tar fallet på högsta nivå med kinesiska företrädare. I och med att Sverige och Kina har tillträtt Wienkonventionen om konsulära förbindelser fortsätter Sverige att begära konsulärt svenskt biträde i Minhais fall. Vid tre tillfällen medges detta (SOU 2022:55, se not 1, kap. 5, s. 92).

I och med att kinesiska myndigheter hävdar att Minhai har återtagit sitt kinesiska medborgarskap anser de att Sverige inte kan göra konsulära anspråk i fallet. Sverige har i alla sammanhang hävdat Minhais svenska medborgarskap.

I januari 2019 rapporterade den dåvarande svenska ambassadören för Kina till Utrikesdepartementet att hon blivit ombedd att ordna ett möte mellan Minhais dotter och en professor med koppling till Kina. Syftet var att erbjuda dottern en anställning. Händelserna ledde till åtal mot ambassadören för egenmäktighet vid förhandling med främmande makt, vilket ambassadören friades från i juli 2020. Händelserna bedöms inte ha påverkat ansträngningarna att bistå Minhais fall men har bidragit till allmänhetens kännedom om fallets komplexa natur och oroväckande metoder från Kina.

I november 2019 framförde den kinesiska ambassaden till Utrikesdepartementet att man förstått att Tucholskypriset för 2019 skulle tilldelas Gui Minhai samt att man motsatte sig detta. Priset delades ut av kulturministern, vilket ledde till protester från kinesisk sida.

I februari 2020 erhöll Utrikesdepartementet information om att Minhai hade dömts till tio års fängelse för att olagligt ha lämnat underrättelseinformation till främmande makt. Domslutet kommunicerades genom ett pressmeddelande. Sverige har genom Utrikesdepartementet framfört att fallet Minhai utgör ett allvarligt hinder för de bilaterala relationerna samt att Minhai fortsatt är svensk medborgare (SOU 2022:55, se not 1, kap. 5, s. 96–106).

Förslag på åtgärder enligt granskningskommissionen

Regeringen beslutade i juni 2021 (dir. 2021:40), efter ett tillkännande av riksdagen (rskr. 2020/21:160), att tillsätta en kommission med uppdrag att utvärdera regeringens, Utrikesdepartementets och utlandsmyndigheternas arbete med att uppnå frigivning av Gui Minhai och Dawit Isaak. Granskningen avser tiden från frihetsberövandet till riksdagens beslut om tillkännagivande till regeringen. Granskningskommissionens sammanställning visar ett gediget engagemang från regeringen, Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna. Granskningskommissionen har även lämnat synpunkter på ärendets hantering, dokumentation och rättsliga prövning (SOU 2022:55 samt dir. 2021:40).

Fallet Minhai rör sig om frihetsberövande av politiska skäl i ett land som saknar ett rättssystem oberoende från den politiska makten. Det svenska valet av diplomatiska och konsulära insatser i ärendet har berott på de politiska förhållandena i Kina samt fallets särart. Händelseutvecklingen i Minhais fall sker i ljuset av Kinas mer auktoritära politiska utveckling av allt större repression och försämrad respekt för de mänskliga rättigheterna.

Vad gäller det rättsliga perspektivet så står det klart att Minhai var utsatt för kränkningar av sina mänskliga rättigheter i samband med kidnappningen och det

fortsatta frihetsberövandet. Hans fall har tagits upp i FN:s råd för mänskliga rättigheter av EU med stöd av Sverige samt FN:s arbetsgrupp för påtvingat eller ofrivilligt försvinnande.

Granskningskommissionens utvärdering visar att intensiteten i arbetet med att få Minhài frigiven har varit hög. Regeringen, Utrikesdepartementet och utlandsmyndigheterna har lagt ner stora resurser i arbetet. Trots detta behövs förbättrad dokumentation i det fortsatta arbetet med fallet, inte minst med anledning av kunskapsöverföring vid byte av tjänstemän.

Slutsats

I år är det fem år sedan det kom ett livstecken från författaren och förläggaren Gui Minhài. Svenska diplomater nekas fortfarande konsulärt tillträde. Minhàis familj har ännu inte fått träffa honom. Kinas ambassad i Sverige och de kinesiska myndigheterna fortsätter att ange att fallet är en fråga om Kinas inre angelägenheter, medan det rättsligt står klart att Minhài är en svensk medborgare som är utsatt för kränkningar av sina mänskliga rättigheter. I takt med Kinas auktoritära utveckling tycks arbetet med frisläppandet av Gui Minhài försvåras. Trots detta måste den svenska regeringen i alla sina ansträngningar fortsatt verka för Gui Minhàis frigivning.

Lawen Redar (S)